

терминнің сөз тудырушы актісіне кіргізу қажет. Себебі, дефинициясыз, берілген түсінік мазмұнының шектерін анықтаусыз терминді толыққанды деп атауға келмейді» [5, б. 94].

«Мұнай игеру», «газ игеру», «мұнай химиясы», «мұнай өңдеу» интернационалды лексикасы ағылшын және қазақ тілдеріне ортақ болып сіңуде. Термин құрылуындағы тіл дамуының осы деңгейінде жалпы әдеби сөз құрылымы ерекшеліктеріндегі көптеген әлеуетті мүмкіншіліктер жүзеге асырылады. Бір жағынан кеңейтілу (метафоризация) байқалса, кейбір кездері семантикалық ілгерілеу (конверсия, семантикалық компрессия) көрінеді. «Жалпы термин құрылу жүйесі формалды компоненттерден (термин құрау және термин құраушы құрылымдар әдісі) тұратын, ғылым мен техника тілінің қызмет ету кезінде көрінетін қиын организм іспеттес [6, б. 30]. Терминдердің басқа тілден немесе интернационалды термин қорынан енуімен мұнай және газ саласындағы жаңа терминдік бірліктердің пайда болуы да семантикалық әдіспен жүзеге асырылады. Мысалы, қазақ және ағылшын тілдеріндегі құралдар мен жабдықтардың, кейбір механизмдер атауларының пайда болуына белгілі бір құралдардың сыртқы келбеттері әсер еткен: ағыл. *piston skirt* – юбка поршня, *butterfly* – көбелек (горизонталды жазықтықтағы тарту бағытын өзгертетін алмасу құрылғысы); қаз. – анад құлағы, бұрғылау жеңі – және т.б.; үй заттарына ұқсастық негізінде: *bin, bucket* – сынабекітпе (кови), *disk, plate* – табақша (тарелка) және т.б. Сөз-терминдердің санының артуымен қатар, кейбір сөз топтары семантикасы қарама-қарсы бағытта дамиды, яғни, өсірелеу жағы артып, бұрыңғы нақты түрлік сипаты азаяды [6, б.62–63]: ағыл. – *soapstone* – сабынды тас, *bit teeth* – бектине місі, *chemical attack* – химикалық агрессия, *tongs jaw* – кілт жағы; қаз. – баспалдақ – қойылмалы баспалдақ, сүйеніш –, сырғанатқыш, тұздық.

Сонымен, қазақ және ағылшын тілдеріндегі мұнай және газ өндірісінің терминологизациясы міндеттеріне: геология, мұнай және газды өңдеу, өндіру мен тасымалдау саласындағы салааралық терминдер қорын құру, мұнай мен газ бойынша көптілді терминологиялық сөздік жасау, лексикографиялық әдебиеттерде терминдер мен термин құрылымдарын тәржімалаудағы сапаны арттыру маңызды болып табылады.

Әдебиеттер:

- 1 Лейчик В.М. К определению философских основ терминоведения. – М., 1998. – 258 с.
- 2 Лотте Д.С. Упорядочение технической терминологии//История отечественного терминоведения. Классики терминоведения: Очерки и хрестоматия. – М., 1994. – С.77.
- 3 Лейчик В.М. О языковом субстрате // Вопросы языкознания. – 1986. – № 5. – С. 87-97.
- 4 Алексеева Л.М. Терминопорождение как основа научного творчества // Терминоведение. – М.: Московский лицей, Русский филологический вестник, 1998. – Т.31, вып. 1-3. – С. 19-27.
- 5 Айтбаев У. Основы казахской терминологии. – Алматы: Арыс, 2000. – 114 с.
- 6 Жубанов К. Исследования по казахскому языку. – Алматы: Ғылым, 1999. – 560 с.

***

В Казахстане развивается нефтегазовая промышленность, увеличивается количество инвесторов, и это оказывает влияние на терминологию в данной области экономики. Статья посвящена семантике и функциям терминов в нефтегазовой промышленности. Рассматриваются некоторые англоязычные термины, а также термины на казахском языке.

***

In Kazakhstan, oil and gas industry develops, more and more investors, and this has an impact on the terminology in the field of economy. The article is devoted to the semantics of terms and functions in the petroleum industry. We review some English terms, as well as the terms in the Kazakh language.

Мағжан Жұмабаевтың прозалық аудармалары

А. Б. Бейсентай¹, Ж. Ш. Жұмагельдин²

Е.А. Бөкетов атындағы ҚарМУ-дың¹ магистрі, ²аға оқытушысы, Қарағанды, Қазақстан

Аннотация. Мақалада Мағжан жұмабаевтың 1920-1930 жылдардағы көркем прозалық аудармаларының көркем аударма шеберлігі және стильдік ерекшеліктері қарастырылады. Зерттеу материалы ретінде орыс әдебиеті классиктерінің прозалық шығармаларын аударуды қазақ халқының көркемдік-эстетикалық көқарастары мен дүниетанымын көрсетудің құнарлы негізіне айналдыра білген өзіндік ерекшелігі басым ақын М. Жұмабаев шығармашылығы алынған.

М. Жұмабаевтың орыс әдебиетінен жасаған прозалық аудармалары 1923-1927 жылдар аралығында жарияланған. Бұл – ақынның Мәскеудегі Жоғары әдеби-көркем институтында оқыған уақытымен орайласатын жылдар. Ақынның аударғандары – кеңестік кезеңдегі орыс жазушылары М.Горький, Вс.Иванов, Д.Н.Мамин-Сибиряк, П.Дороховтардың прозалық туындылары. Ал қазақ қаламгерінің орыс жазушыларынан аталған авторларға ықылас қою себебіне зер салсақ, Ш.Елеукеңовтің: “М.Жұмабаевтың аудармашылық репертуарын талдағанда оның қолына түскенді емес, қазақ тұрмысына қажетті деген шығармаларды іріктеп, белгілі жүйемен тәржімалағанына көз жеткіземіз” [1, 322],- деген пікіріне ден қоймақ ләзім.

Ол – орыс әдебиетінен прозалық шығармалар аударған тұста М.Жұмабаевтың тек қана кеңестік жазушылардың туындыларына назар салу себебіне қатысты. Қазақ қаламгерінің орыс әдебиетінен кеңестік жылдар еншісіндегі прозалық шығармаларды ғана аударуының сыры орыстың классикалық прозасының көркемдік тереңіне бойлауға яки орыс классиктерінің тілдік қолданыстарын өз мәнінде игере жеткізуге Мағжанның қабілет-қарымының, білім деңгейінің жеткіліксіз болуынан туындап жатпағанын бірден айту абзал. Басты мәселе сол тұста өз атына, шығармашылығына байланысты түрлі желеулермен түрліше айдар тағып, түртпектеп, соқтығыса берген кеңесшіл “сыншыларға” өзінің жаңа қоғамға қызмет етуге бет бұрғанын көрсетуге ұмтылысынан туған сияқты.

Десек те, осылай болғанның өзінде де, ол өзінің азаматтық, шығармашылық ұстанымынан ауытқымайды. Олай дейтін себебіміз – кеңестік орыс прозасынан аударма жасауға шығармалар таңдау барысында ол өзінің шығармашылық ұстанымына, жазушылық стиліне, азаматтық көзқарасына жақын келетін туындыларға ден қояды. Сол арқылы жоғары көркемдік талаптарына жауап бере алатын ұлттық прозаны туғызуға талап етіп жүрген қазақ жазушыларына еуропалық дәстүрдегі проза үлгі-

лерін таныстыруды мақсат етеді. Өзінің шығармашылығына етене жақын болып келетін романтикалық сипаты басым М.Горький шығармаларымен қатар, шығармашылық әдісі тұрғысынан бөлектеу ыңғайда жазылған Вс.Иванов, Д.Н.Мамин-Сибиряк, П.Дороховтардың кеңестік жылдар оқиғаларын арқау еткен туындыларына көңіл қойған тұста да М.Жұмабаев жоғарыдағы мақсатты діндеді.

М.Жұмабаевтың прозалық аудармаларынан байқалатын шығармашылық мақсаттардың бірі профессионалды көркем прозаға тән негізгі көркемдік сипаттардың енді-енді тамырлана бастаған қазақ прозасына дендей енуіне септесу болса, келесі бірі қазақ жазушыларын идеология ырқындағы науқаншыл ұрандар жетегінде кетпей, өз шығармаларында өмірлік шындықты жазуға, халықтық маңызды проблемаларды көтеруге жол-жоба көрсету болды. Бұл жағдайлардың қай-қайсы да М.Жұмабаевтың сол дәуірдегі ұлттық көркем әдебиеттегі өзінің көшбасшылық парызын айқын сезінгендігін аңғартады.

Демек, М.Жұмабаев орыс әдебиетінен прозалық шығармалар аудару барысында екі түрлі шығармашылық мақсат көздейді. Оның біріншісі – қазақ қаламгерінің қандай да бір тапсырыстарға қызмет етуді емес, өзінің рухани болмысы, дүниетанымы, көзқарасы, шығармашылық мұратымен үндесетін және көркемдік бояулары қанық шығармаларды ғана аударуға, сол арқылы қазақ прозасын көркемдік талаптарын игеру тұрғысынан ілгерілетуге септігі тиетін үлгілерді ұсынуға талап қылуы. Оның бұл қатардағы аудармаларын М.Горькийдің “Сұңқар жыры”, “Жұртын сүйген жүрек”, “Ана”, “Темірді жұмсартқан ана”, “Хан мен ұлы” сияқты романтикалық сипаты басым әңгімелері, Вс.Ивановтың “Сай”, Д.Н.Мамин-Сибиряқтың “Ақбоз ат” сияқты реалистік мазмұндағы әңгімелері құрайды.

Бұл ретте саналы ғұмырын туған ұлтына қызмет етуге бағыштаған Мағжанды Горький әңгімелері жалпы адамзаттық асқақ мұраттар-

ды ұлықтауымен, кейіпкерлерінің кесек іс-әрекет жасауға қабілетті жаратылысымен, сюжет өрбітудегі динамикалық тартымдылығымен қызықтырса, Д.Н.Мамин-Сибиряқтың “Ақбоз аты” сахара тірлігін, қазақ болмысын бейнелеудегі, кейіпкердің ұлттық мінезін жеткізудегі шынайылығымен, Вс.Иванов әңгімесі кейіпкерлердің әрекеттері мен жан дүниесіндегі құбылуларды тіршіліктің түрлі жағдайларындағы психологиялық сезім күйлерімен ұштастыра, иланымды суреттеуімен баурағаны анық. Бұл әңгімелерді аудару арқылы ол, бір жағынан, көркем әдебиеттің негізгі екі әдісі – романтизм мен реализмді – көркем прозада қолданудың кейбір үлгілерін көрсетуді көздесе, екінші жағынан, қазақ әдебиетінде көркемдік тұрғысынан енді-енді қанаттана бастаған прозалық жанрлардың сюжет дамыту, композиция түзу, кейіпкердің сыртқы іс-әрекеті мен ішкі психологиялық көңіл құбылыстарын өзара сабақтастыра бейнелеу, түптеп келгенде, өзегінде өмірлік ақиқат жатқан көркемдік шындық жасау тұрғысынан жетілуіне бағыт-бағдар беруді ойласа керек.

Шынайы талант иесі өзінің шығармашылық ісінде қай салада жұмыс жасаса да, солардың қай-қайсынан да оның азаматтық ұстанымы айқын аңғарылып тұрады. Оның сыры хас таланттың қай кезде де, қандай істе де өзінің азаматтық арына, жүрегінің қалауына ғана қызмет етуді мұрат тұтуында жатыр. Бұл сипат М.Жұмабаев аудармаларына да тән. Оған жоғарыда аталған аудармалары да дәлел бола алады. Ал Вс.Ивановтың “Бала”, “Өз өмірімнен әңгіме”, “Темірбай”, “Жолығу”, П.Дороховтың “Большевик баласы” әңгімелерін аударуға ниет еткен тұста қазақ қаламгері шығарма авторларының реалистік суреткерлігіне ден қоюмен қатар, бұл шығармаларға өзінің азаматтық ұстанымы тұрғысынан келгені де байқалады.

Ал бүкіл ғұмырын туған халқына қызмет етуге арнап өткен Мағжан ақынның азаматтық көзқарасында ұлт тағдыры, ел келешегі аса маңызды орын алатыны мәлім. Оның Вс.Иванов пен П.Дороховтың аталған шығармаларын қазақ тілінде сөйлетуге бейіл танытуына бұл шығармаларда қазақтың сол кезеңдегі өміріне де, сондай-ақ, алдағы тағдырына да тікелей қатысы болар оқиғалар мен жағдайлардың көрініс табуы әсер тигізсе керек.

Мәселен, Вс.Иванов әңгімелерінің негізгі арқауына кеңес өкіметінің алғашқы жылдарында қазақ өміріне тікелей қатысы болған оқиғалар алынған. Жазушының “Бала” әңгімесінің фабулалық желісі ақ пен қызыл соғысы кезінде

монғол даласына қашып тығылған шағын ғана қызыл отряд солдаттарының ата-анасын өздері кездейсоқ атып алған орыс баласын аман алып қалу мақсатындағы қарекет-тірлігінен тұрады. Солдаттардың ниеті жақсы-ақ. Бейкүнә сәбиді аман сақтау керек. Бірақ ол үшін дәл өзіндей бейкүнә қазақ баласын өлтіру қажет пе еді? Жауапты әңгіменің өзінен іздейік: “...Афанас Петрович жерді тепкілеп, шикылдап қоя берді:

– Өзің не оттап тұрсың? Қара домалақ қазақ бала үшін біздің орыс өлсін дейсің бе?!”

Бұл – барша адам баласын ұлтына, нәсіліне қарамай, теңдікке жеткіземіз деп ұрандатқан қызыл большевиктің сөзі. Енді олардың әрекетіне назар салайық: “Афанас Петрович қазақ баланы қолына алып, бір жыртық қапқа орады. Шешесі дауыс қылып, ұлып қоя берді. Афанас Петрович аса батырмай, келіншекті ауызға бір қойып, қазақ баланы қырға қарай алып жөнелді...” Мәселені басқаша шешуге де болар еді, бірақ кешегі мұжық – бүгінгі қызыл әскердің шама-шарқы осылай шешуге ғана жетті: “Қостың ішінде қазақ келіншек сары баланы емізіп отыр...”

Әңгіме авторы – кеңестік дәуірдегі орыс жазушысы. Әңгіме кейіпкерлері – кеңес өкіметінің негізгі сүйеніші мұжықтар, солдаттар. Ал тірліктері әңгіменің өне бойында көрініс тапқан.

М.Жұмабаевтың прозасын арнайы зерттеу тұрғысынан қарастырған Б.Әбдешев қазақ қаламгерінің Вс.Ивановтан аударған “Темірбай” әңгімесі туралы: “Темірбай төңкеріс кезіндегі бұқара халық өкілінің бейнесі. Мылтық күшіне сенген орыс әскерлері қазақ халқының тілек-мүддесімен есептеспей, қаласа ең шұрайлы жерлерін басып алып, “бұратана” деп кемсіткені орыс жазушысының әңгімелерінде шынайы жазылған” [2, 22],- деп көрсетсе, оның келесі әңгімесі жайында: “Жолығу” әңгімесі де төңкеріс тұсындағы қазақ даласында болған оқиға. ...Әңгімеде сол замандағы ақ әскерлерінің қарапайым қазақтарды өлтіру, ел тонау жолындағы қимылдары, зұлымдық, қатыгездіктері сөз болған. М.Жұмабаевтың Вс.Ивановтан аударған қай әңгімелерін алғанда да, өмір құбылыстарын қаз-қалпында көрсетумен қатар, керек деген жерлерде дәлелдеу, өмірдің, яки қазақ топырағында болған өмірдің әр жақтарынан да ақпар бере кетуге бой ұруы да сезілмей қалмайды” [2, 22],- деген ой айтады.

1918 жылғы аласапыран оқиғалар тұсында жан сауғалап дала кезген бір отбасының тағдырын арқау еткен Вс.Ивановтың “Өз өмірім-

нен әңгіме” аталатын шығармасына М.Жұмабаевтың назар аударуы әңгіменің бір бөлігінде аштыққа ұрынған қазақтар өмірінің суреті жасалуына ғана байланысты деп түсінсек, Мағжанның аудармашылық мақсатын тым шектей таныған болар едік. Шындығында, аудармашы мақсаты бұл түсініктен ауқымды кеңістікті қамтиды.

Ойымызды айқындай түсу үшін мысалға назар аударалық. Жазушы бір тұста: “Қарағанның бұтақтарында адамның ішектері ілулі тұр. Ішектер кеуіп қалған. Бұларды дыңғырлататын жел мен күшіген...” -деп суреттей келеді де, келесі бір сәтте жантүршігерлік бұл суреттің себебін ашып өтеді: “Қазақ-орыс жерге таласып, мұжықпен соғысып жатыр ғой. Қазақ-орыстар қолдарына мұжық түссе, қарнын жарып жіберіп, бір таяқтың басына мұжықтың ішегінің ұшын іліп алып, ұршықтай үйіріп, ішекті таяққа орай береді дейді. Мұжық қарқылдап күледі дейді. Қазақ-орыстар оған қарап қарқылдап күледі дейді... Сөйтіп, мұжық күлкіден өледі дейді”.

Орыс әдебиетінен прозалық шығармалар аудару барысында М.Жұмабаевтың екі түрлі мәселеге ден қойғанын байқаймыз. Оның бірі шығармашылық ұстанымдары бойынша, яғни әдеби-көркемдік талғам-түсінік тұрғысынан өзімен үндестік тапқан авторлардың шығармаларын аударуы болса, екіншісі – азаматтық ұстанымына, қайраткерлік мақсатына сәйкес келетін туындыларды тәржімалауы.

Бірінші мәселеге байланысты ой-пікірімізді М.Жұмабаев аударған М.Горький әңгімелері және Вс.Ивановтың “Сай”, Д.Н.Мамин-Сибиряқтың “Ақбоз ат” әңгімелерімен орайластыра айтып өткендіктен, бұл тұста аударма ісіндегі азаматтық ұстаным жайындағы ойымызды түйінделік.

М.Жұмабаев Вс.Ивановтың “Бала”, “Өз өмірімнен әңгіме”, “Темірбай”, “Жолығу”, П.Дороховтың “Большевик баласы” әңгімелерін аударуға қазақ қаламгері, негізінен, өзінің азаматтық ұстанымы тұрғысынан келді. Әрине, бұл жағдай аударма ісінде шығармашылық ұстанымның бірінші кезекте маңызды роль атқаратынын жоққа шығармайды. Десек те, аталған шығармаларды аударуға қазақ қаламгерінің ықылас танытуында оның азаматтық ұстанымының да шешуші маңыз иеленгені даусыз.

Бұл шығармалардың қай-қайсында да азамат соғысы жылдарындағы өмір шындығы, қиынқыстау күндердегі адамдар қарым-қатынасы суреттелген. Сол арқылы олардың шынайы

жаратылысы, түпкі мақсаттары ашылған. Аудармашы М.Жұмабаевтың бұл шығармаларға назар аударуы да осы жағдайларға байланысты.

Қай шығарманы алсаңыз да, кейіпкерлерінің тірлігінен жан шошиды. Олардың бірі өздері жетім еткен орыс баласын сүтпен асырау үшін ғана қазақ әйелінің нәрестесін өлтіруден шімірікпесе (“Бала”), келесі біреулері жер үшін өз қандасының қарнын жарып, ішегін таяққа орап ойнайды (“Өз өмірімнен әңгіме”), енді біреулері қандастарын өз көрлерін өздеріне қаздырып, атып өлтірсе (“Темірбай”), тағы бірі жазықсыздан-жазықсыз қазақ әйелінің емшегін тірідей кесіп, денесін қылышпен кескілейді (“Жолығу”). Байқалып тұрғандай, бірде-бірінің кісі сүйер қылығы жоқ.

Бүкіл ғұмырын туған халқының тағдырымен сабақтастырған М.Жұмабаевтың бұл шығармаларды аудару барысында көздегені де аңғал да ақкөңіл елін келер күндерде сақтыққа шақыру болса керек. Ендігі уақытта өзгелермен қоян-қолтық араласа тірлік етуден басқа жолдың қалмағанын анық түсінгендіктен де, қазақ қаламгері кеңестік орыс әдебиетіндегі шыншыл шығармаларды аудару арқылы, соларда суреттелген шындықты жеткізу арқылы қазақ жұртын қам жасауға бағыттауды діттесе керек. Өйткені мұндай мақсат алаш қамын ойлаған ақын Мағжанның азаматтық жаратылысынан алшақ кетпейді.

Демек, М.Жұмабаев прозалық шығармалар аудару барысында екі түрлі ұстанымды басшылыққа алған деуге толық негіз бар. Оның бірі жазушылық талғам-түсінік, көркемдік-эстетикалық көзқарастардың үндестігіне негізделген шығармашылық ұстаным болса, екіншісі – қазақ ақынының өз халқына қызмет етуді көздеген мақсатымен орайласа танылатын азаматтық ұстаным. Аудармашылық тәжірибесінде Мағжан ұстанған жүйенің басты ерекшелігін айқындайтын бұл ұстанымдардың өз орайында кезектесе маңызды роль атқаратын сәттері әркез ұшырасып жатқанымен, олардың бірінен-бірі ірге ажыратып кетпей, көп жағдайда бірін-бірі толықтырып отыратынын да ескеру керек. Бұл жәйт – Мағжанның прозалық аудармаларына да етене сипат.

М.Жұмабаевтың прозалық аудармалары М.Горькийдің романтикалық дәстүр үлгісіндегі әңгімелерінен бастау алады. “Сұңқар жыры”, “Ана” әңгімелерінің аудармалары алғаш 1923 жылы “Ақжол” газетінде жарияланса, “Жұртын сүйген жүрек”, “Темірді жұмсартқан ана”, “Хан мен ұлы” әңгімелері алғашқы аудармалармен

топтастырыла, 1924 жылы Мәскеуден шыққан жинақта жарық көрген.

М.Горький әңгімелерін аудару арқылы қазақ қаламгері туған әдебиетінде көркемдікті игеру тұрғысынан енді-енді нығая бастаған ұлттық проза жанрына рухы биік, көркемдік бояуы қанық қаһармандар жасаудың озық үлгілерін ұсынды. Мәселен, туған елінің амандығы үшін басын бәйгеге тіккен от жүректі Данко, билік жолына Отанын сатқан шапқыншы ұлын өз қолымен өлімге қиған өр рухты Ана, перзентіне деген ұлы махаббатының күдіретті күшімен қаһарлы Темірді жеңген Ана, хандық биліктен махаббатты жоғары санаған Мүсәлайма Асбап хан сияқты бейнелер кейінгі жылдардағы қазақ прозасында болмыс-бітімі, іс-әрекеті тұрғысынан айрықша сипаттарға ие бірегей қаһармандар мен кейіпкерлердің тууына белгілі бір дәрежеде әсер еткені сөзсіз.

Сондай-ақ, Мағжанның Горькийден жасаған аудармалары қазақ прозасында еуропалық үлгідегі новелла жанрының тууына із салуы да ықтимал екендігін жоққа шығара алмаймыз. Бұл жағдайлар, әрине, М.Жұмабаев шығармашылығына байланысты жеке қарастыруды қажет ететін мәселелердің бірі болып табылады.

Горький әңгімелерін аудару барысында М.Жұмабаев, негізінен, өзінің көркемдік-шығармашылық мұраттарына сәйкес еңбек жасаған болса, азаматтық-қайраткерлік мақсаттарына байланысты аудармалар жасаған кезде ол Вс.Иванов, Д.Н.Мамин-Сибиряк, П.Дорохов сияқты орыс қаламгерлерінің өмірлік шындықты көркемдік шындыққа айналдыру процесіндегі ақиқатқа адалдығын, бейнелеудегі шынайылығын үлгі ете отырып, қазақ жазушыларына өмірлік ақиқатқа сыйымды шыншыл бейнелер жасаудың маңыздылығын көрсетуді, сол арқылы туған жұртын ақ-қараны ажырата білуге үйретуді көздегені анық. Қалай болғанда да, орыс прозасынан М.Жұмабаев жасаған аудармалардың өз кезегінде ұлттық әдебиетіміздің көркемдік дамуында белгілі бір дәрежеде маңызды роль атқарғанын жоққа шығарудың еш орайы жоқ. Өйткені “Әдебиеттер байланысының маңызды факторларының бірі – көркем аударма. Бір халық әдебиетінің таңдаулы көркем шығармасын екінші халық тіліне аудару, немесе сол нұсқада жаңа шығарма жазу ежелден келе жатқан дәстүр. ... Аударма нәтижесінде оқушы сол халықтың өмір тұрмысымен танысады, жаңа мінездер ашады. Әдебиет те

мұнан ұтады: көркемдік жақтарынан үйренеді, өсіп-даму, жетілу жолындағы тәжірибесін байытады. Аударманың әдебиеттер байланысын, әрі халықтар туысқандығын күшейте түсетін фактор болатыны осыдан” [3, 124].

Сөз түйінін Р.Бердібай пікірімен тиянақтар болсақ, академик: “М.Жұмабаев пролетариат әдебиетінің атасы А.М.Горькийдің “Сұңқар туралы жырын” аударып, оны 1924 жылы жариялаған, Вс.Ивановтың, Мамин-Сибиряктің әңгімелерін тәржімалаған. Орыс, Европа поэзиясынан аудармамен ақын өзінің қысқа өмірінің барлық кезеңінде де ұдайы айналысып отырған. Бұл қатарда Гете, Гейне, Лермонтов, Фет, Кольцов, Тютчев, Блок т.б. өлеңдерін ұшыратамыз. Шығыс шайырларының сарынымен жазғандары өз алдына бір төбе. Осы мысалдар Мағжанның жаһан әдебиетінің көркемдік жетістіктерінен еркін сусындап қана қоймай, олардың нәрі мен дәнін қазақ топырағына дарытуға да жігерлі ат салысқанын дәлелдейді” [4, 361-362],- деп нұсқалы ой тұжырған болатын.

Әдебиеттер:

1. Елеуменов Ш. Мағжан. – Алматы: Санат, 1995. – 384 б.
2. Әбдешев Б.М. Мағжан Жұмабаевтың прозасы. Филол. ғыл. канд. ғылыми дәрежесін алу үшін дайындалған дисс. авторефераты. – Астана, 2002.
3. Базарбаев М. Замана тудырған әдебиет. – Алматы: Жібек жолы, 2005. – 512 б.
4. Бердібай Р. Ақын тағдыры // Бес арыс: Естеліктер, эсселер және зерттеу мақалалар. Құраст. Д.Әшімханов. – Алматы: Жалын, 1992. – 544 б.

* * *

В статье рассматриваются мастерство художественного перевода и стилистические особенности переводов прозаических произведений Магжана Жумабаева 1920-1930 годов. Самообытный и неординарный поэт М. Жумабаев, обращаясь к переводу прозаических произведений русских классиков, создал благодатную почву для отражения художественно-эстетических взглядов и мировоззрения казахского народа.

* * *

In article skill of a literary translation and stylistic features of transfers of prosaic products of Magzhana Zhumabaeva of 1920-1930 are considered. The research material chooses the original and not ordinary poet M. Zhumabaev whom, addressing to transfer of prosaic products of Russian classics, has created a fertile field for reflection artly-esthetic views and outlooks of the Kazakh people.